

Landskap: Upptecknat av: Olofsson, Anton, Folksk.
Härad: Adress: Halmstad
Socken: Berättat av Gullander, Ester, Fru
Uppteckningsår: 1920. Född år 1890 i

Uppteckningen rör Om kungen, som aldrig sade: "Det var lögn!"
Lasse Ryde.

Arthur Tappan

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919

Sparks moved 1930.

Trinchall:

Lager am Oasen V. Hainberg, s. B. 8. 10. 1917

1. En kuper, som aldrig arde: "Det skal bryde."	44.
2. Laas Byde	47.
Skjæljunging & mællerske Blodkinge	54.

† Dr. Jakob Johan Nordson b. 1849

x^T Für gleichmässige Verteilung

8/5/80

568

Lager og Bager.

Det omkring 15 vi ved, de jeg ved bevilgetes det i min henholdsvis gæstet mistet om Bager. Men havde det som vidt mistet om me kende vi landvægen fra Lillebælt om Stigebælt med Skibet by. Skibet, om ved fiske og fisker, havde till og med till ved af de den underlige skendte. Den historie var i skibet i gæstet af rigtige en vis fiskebælt i os barn, i Bager blev for os personifikation det endte i mæltens fravær - den i dag vis blev bekendt om Bager i gæstet fiske mine. For de har vist sammenfaldt noget.

De huskendes bider i Læst Skovtop fra man, at den person med navnet Bager imidlertid gæstet Bager. Den Bager, om det har vi fiske om, skulle os fiske i allmændet "gæstet Bager". Den man var (en huskendes bider) Erland Bager, mig om jeg ved det en gammel indtale. Den var fiske den 22 febr. 1789 i Skibet i den fra Bunket i Bager i 1829. Den 1837 flyttede han till gæstet Skovtop i Bunket. Den var gift med Skovtop

2/38.

2138

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

44

Om kungen, som aldrig sade: "Det var lögn."

Aa 852

Det var en gång en kung, som bodde i ett land långt borta. Han hade en son och en dotter. Därför att han hade en son, var det tydligt, att han inte alltid kunde få behålla sin dotter. Ty om det kom en prins och vann henne, så måste hon följa med denne bort till främmande land. Men kungen älskade sin dotter så mycket, att han inte ville ha henne bortgift. Därför sade han, att endast den skulle få prinsessan, som kunde komma honom att säga: "Det var lögn." Han brukade nämligen aldrig använda det uttrycket, utan när det berättades något otröligt, så sade han på sin höjd: "Det var konstigt" eller "Det var bra märkvärdigt."

Många var de, som kom och friade. De försökte ljuga för kungen och övade upp sig, så att de hade mycket otroli-

Skriv endast på denna sida!

ga historier att berätta, men han svarade bara: "Det var bra märkvärdigt."

Tiden gick, och prinsessan blev allt vackrare och allt flera var det, som kom och friade och ljög. Men ingen lyckades överlista kungen, och han var glad över, att han fick behålla sin dotter.

Så var där en pojk, som hade en åsna, på vilken han red från marknad till marknad och handlade. Det var en glad och fantasifull pojke, och han kunde svarva ihop de mest befängda historier. Han fick höra talas om villkoret, som var uppsatt för den, som tänkte vinna prinsessan, och han tyckte, att det skulle vara en lätt sak att få kungen att säga: "Det var lögn." Han gick upp till slottet och bad att få tala med kungen och berätta en historia för honom. Kungen kom, och pojken började berätta:

"Det var en kväll jag var ute och red på min åsna och skulle till marknaden. Jag hade ridit hela dagen och tyckte, att det var lämpligt att stiga av och vila. Månen sken så vackert. Så bröt jag av en pilkäpp och stack i marken och band åsnan vid den. Pilar växer ju, som Hans Majestät vet, mycket fort, och den där pilen växte och växte, så att den om en stund växte ända upp till månen." - "Det var konstigt", sa kungen. - "Som jag satt där", fortsatte pojken, "funderade jag på att klättra upp till månen och

46.

se, hur där såg ut. Ja, tänkt och gjort, jag klättrade upp, och där var mycket märkvärdigt att se. Men så kom jag att tänka på, att jag skulle till marknaden dagen därpå och började se efter pilkäppen, på vilken jag skulle klättra ner igen. Men kan hans Majestät tänka! Åsnan hade ryckt upp pilekappen, så att den fallit. Hur skulle jag nu bära mig åt för att komma ner? Men som jag nu gick där och spankulerade, fick jag se en hög havreagrar ligga i en krok på månen." - "Det var mycket konstigt," sa kungen. - "Jag tänkte: "Här kan jag sno mig ett rep", och det gjorde jag också, men det räckte inte långt. Jag fick skära av däroppe och skarva i därnere." - "Det var märkvärdigt", sa kungen. - "Men så kom jag så småningom så långt, att jag tyckte det kunde vara lagom att hoppa ner. Jag släppte repet och hoppade ner, men då kom jag med huvudet mot ett berg, så att huvudet blev sittande i berget." - "Det var mycket märkvärdigt", sade kungen. - "Ja, så måste jag springa bort i en bondgård och låna ett järnspekt för att bryta loss huvudet. När jag kom tillbaka med järnspektet, stod där en varg och åt av ~~KVM~~ huvudet. Då kan Hans Majestät förstå, att jag blev både arg och förskräckt och slog till vargen med spektet, så den tappade ett brev." - "Nå, vad stod det i det brevet?" frågade kungen. - "Jo, i det brevet stod, att Hans Majestäts farfar hade varit hönsvaktare hos min mormor." - "Det var lögn", sa kungen. - "Då är också prinsessan min," svarade pojken.

Lasse Ryde.

Lasse Ryde var ute och vandrade en natt i Östergötlands bygder. Det var själva julnatten. Så fick han se, att där var tänt i en kyrka. Då tänkte han: "Det var bra, nu har de börjat julotta. Där är naturligtvis lite varmt, då ska jag gå in där." Han såg att kyrkan var full av folk. Men när han kom in, släcktes alla ljusen och där blev ett fasligt schasande runt omkring honom. Han försökte komma ut igen, men när han kände efter i dörren, var den låst. Han undrade vad det var för folk i den församlingen, som rusade ut så där. Han gick därinne och ilsknade upp sig och svor och dundrade. Han kunde ju inte komma ut, och skunt var det i kyrkan. - Det var de dödas julotta han kommit till, men det visste han inte.

Det led emellertid mot morgonen, då vanligt

Skriv endast på denna sida!

A 326

folk skulle ha sin julotta. Då kom klockaren för att stämma orgeln. Han fick höra det fasliga oväsandet och gick till prästen och sade, att det spökade i kyrkan. Prästen tog en bok med sig och började läsa utanför kyrkdörren för att mana bort otyget, som väsnades därinne. Då förstod Lasse Ryde, att det var över honom de läste. Men då ropade han: "Inte behöver ni läsa över mig, men väl behöver ni läsa över era elementskade församlingsbor, som springer av kyrkan, innan prästen har sagt amen och låter mig bli innelåst." Då öppnade de, för de förstod, att det var en mänsklig varelse. När så Lasse Ryde talat om för dem sitt äventyr, förstod de alla tre, att han varit på de dödas julotta. Men han blev inte rädd för det. Det fanns över huvud taget ingenting, som han var rädd för.

Så frågade de honom, om han vågade sova en natt på den gamla herregården. Lasse Ryde undrade, hur det var där, och då sade de, att det var en herregård, på vilken ingen vågade sova, eftersom de blev ihjälrivna. Herregården var visserligen vacker och stor, men där användes endast några rum till huggebod och snickareverkstad, och dessutom fanns där hönshus. Herremannen hade måst bygga ett litet hus bredvid och var mycket ledsen över att han inte kunde använda sin fina byggnad. Han hade emellertid en vacker dotter, och henne hade han lovat bort till den, som kunde köra bort spökena. Den skulle få henne till äkta.

De frågade nu Lasse Ryde, om inte han ville försöka sig på det där. Han svarade, att han nog ville pröva på och sova där en natt. Men han tyckte, att det var kusligt att vara alldeles ensam. Måne det inte fanns någon, som ville göra honom sällskap? Jo, klockarens dräng var livad för att vara med. Inte heller han brukade var rädd, bara han hade någon med sig.

På kvällen gick Lasse Ryde och klockardrängen upp till herregården. De tog in lite ved att elda med och satte sig sedan att språka, för att tiden skulle gå i förväntan på vad som skulle komma. Som det var rätt kallt, måste de lägga mycket i ugnen, och frammot tolvtiden var veden slut. Klockaredrängen gick då ut för att hämta mer på vedbacken. Men han kom inte tillbaka. När Lasse Ryde hade väntat en stund, tog han en vedbrand och gick ut för att se. Då låg drängen ihjälriven på backen. Lasse Ryde tyckte, att det var kusligt, men han tog en famn ved och gick in och lade på elden. Därefter gick han in i hönshuset och tog en höna, på vilken han vred huvudet av, och så började han plocka hönan för att ha något att göra.

När han suttit en liten stund, knackade det på dörren. Lasse Ryde öppnade själv. Då stod där en likkista upprätt utanför dörren. Lasse Ryde drog sig lite baklänges, och likkistan hoppade in i rummet. Men Lasse Ryde tänkte: "Här får man inte vara rädd." Han slet locket av kistan, och då var där en

gammal man i densamma. "Varför ligger du inte, där du ska ligga, och vad hoppar du här efter?" frågade Lasse Ryde. "Jo", sa den gamle mannen i kistan, "jag har gjort så mycket ont, att jag inte får vila, förrän det är gottgjort. Jag lurade från den fattiga änkan bortom skogen hennes jord och hennes enda ko. Men jag har tre tunnor guld, som står nere i källaren vid den södra väggen, och ingen vet om dem. Av dessa ska du ta och ge änkan och hennes barn den ena. En ska den nye ägaren till herregården ha, och den tredje tunnan får du för ditt besvär. Vill du ställa om detta, så ska jag aldrig komma hit mer?" Jo, det lovade Lasse Ryde. Så satte han locket på kistan och denna hoppade ut.

Lasse Ryde lade nu mera ved på elden och fortsatte att plocka hönan. Men rätt som det var knackade det på dörren igen. Lasse Ryde tänkte, att något värre kunde det inte vara än det, som nyss varit hos honom, och därför ropade han: "Stig in!" Då öppnades dörren och in kom själve Skam i egen hög person med bockfot och långa klor på fingrarna. "Jaså, är det ni?" sa Lasse Ryde, "då är det väl ni, som har rivit ihjäl drängen för mig?" - "Jag kunde inte hjälpa det, han kom i min väg", svarade Skam, "men kanske jag får hjälpa till att plocka hönan?" fortsatte han. - "Jo, men du har för långa naglar. Jag har en inrättning här, som är alldeles utmärkt att klippa naglar med", sa Lasse Ryde och pekade på hyvelbänken. Så satte Skam fingrarna i skruv-

ställningen, och Lasse Ryde klämde till allt hårdare och hårdare. Då förstod Skam att det måste vara något bedrägeri och bad, att han för all del måtte få bli fri. "Tror du inte, att det gjorde ont, när du rev ihjäl drängen?" frågade Lasse Ryde. "Du slipper inte lös, förrän du skriver under på ett kontrakt, att du aldrig mer kommer hit." Det gick Skam med på, men han ville likväl för egen del ha en liten kulle, som hette Fridskullen och som låg på herregårdens ägor, och vemhelst, som kom upp på den kullen, skulle vara hans. De blev de överens om, och Lasse Ryde släppte efter så mycket, att Skam kunde skriva under kontraktet. Sedan klämde han till igen, för att inte Skam skulle glömma, hur det kändes. Så släppte han honom, och han for ut genom skorstenen som en blix.

På morgonen gick Lasse Ryde till herremannen och talade om, att nu var det ingen fara längre att bo på herregården. När herremannen övertygat sig härom, fick Lasse Ryde hans dotter till äkta. Och de levde lyckligt och väl i många år.

Så en gång var Lasse Ryde ute och jagade, och hans hustru var med. Då fick de se en hare, som sprang upp mot Fridskullen, och Lasse Ryde följde efter utan att tänka sig för. När båda kommit ditupp, förvandlades haren till Skam, och han sade: "Nu är du min." - "Det är jag väl", svarade Lasse Ryde, "men får jag inte först gå ner och taga ~~XX~~ avsked av min hustru, som

sitter i vagnen?" - "Jo, det får du väl", sa Skam.

Lasse Ryde vände tillbaka till sin hustru och talade om för henne, vad som hänt. Hon blev mycket ledsen. "Men får jag göra med dig som jag vill", sa han, "så kanske vi ska kunna skrämma bort honom." Detta gick hon med på. Så tog han henne och bar henne med benen i vädret mot kullen. Skam frågade, vad det var för något, han kom med. "Det är skruven", svarade Lasse Ryde. "Nej, ska du ha den med, så ger jag mig iväg och kommer inte igen", ropade Skam förskräckt. Så försvann han och syntes aldrig mer.

Anm. Dessa båda sagor ha berättats för mig av fru Ester Gullander, född år 1890. Hon hade lärt dem av sin far, skomakare Adrian Lundén, som är bosatt i Listerby socken, Blekinge. Han hörde sagorna under sina läroår, då han i sällskap med ett gammalt original, "Elias i Piggesmåla", genomvandrade Långsjö, Vissefjärda och Ljunders socknar i Småland samt Elmeboda socken i Blekinge. Sedan år 1888 bor han emellertid i Listerby, och där har han under årens lopp flitigt berättat sina sagor m.m. för väntande kunder.

Den första av de här meddelade: Om kungen, som aldrig sade: "Det var lögn", får anses som en novellsaga. En liknande återfinnes under rubriken "Det var lögn" bland Bondessons

Svenska folksagor (sid. 110). Där är det emellertid prinsessan själv, som blir narrad att säga de ödesdigra orden. Momentet med havreagnarna förekommer även där liksom i Grimms sagor no. 112, "Der Dreschflegel vom Himmel". I den sistnämnda är det dock inte fråga om någon prinsessa eller något överlistande med ord. Talet om en växt, som räcker ända upp till himmelen, förekommer i Contes Populaires De Lorraine: no. LVI, Le Pois De Rome.

Den senare berättelsen, Lasse Ryde, torde få anses som en kombination av sägen och saga. Såväl sägnerna om de dödas julotta som berättelserna om hur Skam blir lurad äro ju allmänt bekanta. Ett exempel på de förra finna vi i Norske Huldreeventyr, s. 64. I Bondessons förutnämnda sagor finnes en med namnet Knekt, no. 15. Skam blir där narrad och skrämd på liknande sätt som omtalats i Lasse Ryde.

ACC. N:R M. 1951

I

VAD MOR ISAKSSON HADE ATT BERÄTTA.

"Hinn - jakta."

"Min mor upplevde något riktigt märkvärdigt en natt, hon. Det var några dagar före jul. Hon tjänade på herrgården, men hade fått vara hemma på kvällen före för att hjälpa sin mor. När hon på natten gick tillbaka igen, så hon skulle komma i tid till herrgården - de började tidigt att arbeta på den tiden - fick hon vid 1-tiden höra och se något, som hon aldrig skulle glömma.

Rätt som det var fick hon höra ett rysligt hundskall inne i skogen på ena sidan vägen, som hon gick på. Så fick hon se, hur hundarna kom ut ur skogen. Det var en hel mängd och stora och svarta var de. De sprang i en lång rad till bredds och tungorna hängde stora och röda ur munnen och det lyste ur halsen på dem och ögonen glyste som eld. Alldeles före hundarna red två rytta- re. Men länge fick hon inte se dem, för om en liten stund var de försvunna i skogen. Se, det var "hinn-jakta," det.

Det är allt flera än hon, som har sett den.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Avskrift.

ACC. N:R **M.** 1951, s. 6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Första maj brukade ungdomen tända eldar på backarna om kvällarna

och det gör de allt än i dag. Vid eldarna brukade de dansa och

roa sig, och sköt med bössor gjorde de också. En del brukade va-

ra utklädda till fula "majgubbar" till att roa de andra med.

Avskrift.

ACC. N:R M. 1951, s. 22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Första maj på kvällen tändes eldar. En del klär ut sig till "maj-
gubbar" och går omkring och skrämmer folk.

